

GENERALSTABEN.

N. C. Frederiksen.

Da N. C. Frederiksen i sin sidste Livsperiode opholdt sig her i Landet, benyttede han ofte i Diskussionerne det Udtryk: »som jeg allerede for mange Aar siden selv har sagt«. Dette kunde udlægges saaledes, at til de Maksimer og Motiver, han havde fremført for over en Menneskealder siden, havde Liv og Lære siden da intet nyt givet ham at tilføje — saalidt som noget at udslette deri —; men det kunde ogsaa udlægges som en Henvisning til, at han allerede tidligt havde siddet inde med, fremstillet, kæmpet for eller imødegaaet, hvad der nu paany kastedes ind i Diskussionen, delvis med Krav paa at være nyt.

Begge Dele er rigtigt. Han synes over 60 Aar gammel kun at have lært lidet ud over og kun glemt lidet af, hvad han vidste og docerede 30 Aar gammel; men han sad rigtignok ogsaa 30 Aar gammel inde med en Viden langt over det almindelige. Da hans større Arbejder udkom i Femaaret 1869 til 1874 — »Om almindelig Formue- og Indkomstskat« (1869), »Den politiske Økonomis Udvikling« (1870) og »Den politiske Økonomis Begreber« (1874) — havde han, der var født den 23. Marts 1840 i en anset Landbofamilje, alt bag

GENERALSTABEN.

N. C. Frederiksen.

Da N. C. Frederiksen i sin sidste Livsperiode opholdt sig her i Landet, benyttede han ofte i Diskussionerne det Udtryk: »som jeg allerede for mange Aar siden selv har sagt«. Dette kunde udlægges saaledes, at til de Maksimer og Motiver, han havde fremført for over en Menneskealder siden, havde Liv og Lære siden da intet nyt givet ham at tilføje — saalidt som noget at udslette deri —; men det kunde ogsaa udlægges som en Henvisning til, at han allerede tidligt havde siddet inde med, fremstillet, kæmpet for eller imødegaaet, hvad der nu paany kastedes ind i Diskussionen, delvis med Krav paa at være nyt.

Begge Dele er rigtigt. Han synes over 60 Aar gammel kun at have lært lidet ud over og kun glemt lidet af, hvad han vidste og docerede 30 Aar gammel; men han sad rigtignok ogsaa 30 Aar gammel inde med en Viden langt over det almindelige. Da hans større Arbejder udkom i Femaaret 1869 til 1874 — »Om almindelig Formue- og Indkomstskat« (1869), »Den politiske Økonomis Udvikling« (1870) og »Den politiske Økonomis Begreber« (1874) — havde han, der var født den 23. Marts 1840 i en anset Landbofamilje, alt bag

sig: en Guldmedaljeafhandling (1859) og en meget lovende Konkurrenceafhandling (1863), en omfattende journalistisk Virksomhed, en ivrig og aktiv Deltagelse i det politiske Liv — idet han blev Folketingsmand 1866 og hurtig deltog i Drøftelsen af de mange foreliggende finansielle og øvrige saglige Spørgsmaal —, endelig og ikke mindst, ved Siden af sin udbredte Læsning, en betydelig Erfaring, gennem Opdragelse og senere Selvsyn, i praktiske Erhvervsforhold, fremfor alt paa Landbrugets, men iøvrigt ogsaa paa Pengeøkonomiens og det øvrige Næringslivs Omraade. Føjer man dertil, at han ved Omgang med og nært Forhold til Datidens ældre og ledende Mænd og ved Studierejser til Udlandet havde en Adgang til tidlig Uddannelse af Aand og Personlighed, som i vor Tid kun er bleven saare faa til Del herhjemme, vil man forstaa, hvor meget dette glimrende Hoved, denne brillante og stedse usvækkede Hukommelse kunde møde frem med som Lærer og Forfatter. Han blev Docent ved Universitetet 1865, Professor 1867.

N. C. Frederiksen var i sine Skrifter erklæret Liberalist. Europas ledende Nationaløkonomi var den Gang liberalistisk, og han var Barn af sin Tid. Det er ikke saaledes at forstaa, at skarptskuende Mænd ikke alt da kunde se Fremtiden kaste Skygger foran sig. Socialismen var i fuld Anmarsj, og den tyske historiske og nationale Skole havde givet sig saare mærkbart tilkende. Som det fremgaar af Frederiksens Bøger, var ingen af Delene ham ukendt, men han undervurderede Betydningen deraf, halvt vilde halvt kunde han ikke se den teoretiske og praktiske Rækkevidde af de Doktriner, der stod i Modsætning til Datidens ortodokse Nationaløkonomi.

Ikke at Frederiksen var ortodoks. Han var ikke paa noget Omraade ortodoks og ikke paa noget Omraade bornert, d. e. begrænset af Frygt for at rykke Grænseskel. Lige modsat, i sin forhastede Tankegang abstraherede han bort fra Skellene, og i det virkelige Liv løb han bus paa dem og faldt overende. Men han havde, om jeg saa maa sige, ikke indstillet sin Hjerne til en videregaaende økonomisk Forskning end den traditionelle; her var det meste Arbejde gjort, det var for et godt Hoved forholdsvis let at recipere og at reproducere, og væsentligt videre laa det ikke for Frederiksen at arbejde videnskabeligt.

Man vil derfor i hans Bøger finde en letløbende Fremstilling af vesteuropæisk Nationaløkonomi omkring 1870; en rask og kritisk Redegørelse for dennes forskellige Faser — »den sunde Fornufts« Kritik —; en summarisk Fremstilling af andre økonomiske Systemer, med en ligesaa summarisk Afvisning af dem; en Opregning af Navne, med Prædikater og Karakteristiker paa to eller fire Ord, der altfor ofte virker ufrivillig humoristisk og tillige giver Mistanke om, at Kundskaben tidt kun er leksikografisk; en Ophoben af Data, Refleksioner, positive eller kritiske, og Eksempler fra Alverdens Lande af væsentlig og uvæsentlig Art — af størst Interesse, naar som i hans Indkomst- og Formueskat samtidige danske Forhold inddrages under Betragtningen.

Man vil saaledes forstaa, at Frederiksen med Rette kunde vise tilbage til, hvad han havde omtalt i sine Bøger og Foredrag; thi der var lidet, han ikke havde strejft. Derfor kan det ogsaa meget godt tilraades den yngre Slægt paany at læse hans Bøger; dansk

Nationaløkonomi ejer ikke Mage til livfulde Skrifter; de giver dernæst den opmærksomme Læser Kundskab om, hvad en talentfuld dansk Mand mente om nationaløkonomiske Problemer for 30 à 40 Aar siden, en Kundskab der historisk set er af Interesse, iøvrigt ingenlunde blot med Hensyn til, hvad der nu er aflægs, eller hvad der én Gang for alle er indvundet Terræn, men ogsaa til — saa er Historiens Gang — dette og hint, som efter at have været dykket i Havet, nu er i Færd med at dukke op paany; de indeholder endelig mangfoldige værdifulde Iagttagelser og Bemærkninger, ikke mindst vedrørende dansk Stats- og Finansliv.

Nutiden kan trøstigt læse Skrifterne, men ogsaa være glad ved Bevidstheden om, at den ikke skal lære dem. En mere elskværdig, hjælpsom, fordringsløs, demokratisk og kammeratlig Lærer og Eksaminator end Frederiksen kunde ikke tænkes. Forf. af disse Linjer staar i en personlig Taknemmelighedsgæld til ham, han aldrig har glemt og aldrig vil glemme. Men rent læremæssigt set var Frederiksen ikke af de bedste. Han var knapt nok inciterende, dertil var den hele Docentur, baade den mundtlige og den forfattermæssige, for gnistagtig. Alt lyste og slukkedes, der var ingen Tid til at fænge. I hvert Fald i de Aar, jeg pligtmæssig hørte ham (1871—74), foregik Forelæsninger og Eksaminatorier paa en saa urolig og springende Maade, at det var saare svært at suge Indtryk og Viden deraf. Paa næsten samme Maade forholdt det sig med hans Bøger. Hvad skulde læres, og hvad var tilfældige Indfald, uvæsentlige Indskud, intetsigende Navne? Alt var i én Plan og et aandeløst Jag. Jeg husker, at jeg allerede den Gang tvivlede om, hvorvidt Frederiksen

nogensinde havde set en Bog af Lassalle, da hans Navn altid var stavet galt, og det store Eksempel, han slutter sin »Indkomstskat« med, »for ikke at lade nogen Uklarhed tilbage«, er — hvad jeg ser af mit Eksempel fra den Gang — regningsmæssigt pidskende galt. Imidlertid er jeg vis paa, at Frederiksen vilde have betragtet Ophævelser over begge Dele som Pernittengrynsagtighed; det kan de ogsaa være, men slige Fejl kan ogsaa være symptomatiske, og i hvert Fald for en Lærer — især en Nationaløkonom, der dog ogsaa skulde være lidt af en Statistiker — var de jo ikke paa sin Plads.

Men ved sin sympatetiske, interesserede og interessante Personlighed knyttede Frederiksen os baade til sig og til Studiet. Derfor var det, trods alt, et stort Tab, da han fra Midten af 70'erne optoges af alt andet end Universitetet og snart efter drog bort. Scharling havde dengang ingen Popularitet og ikke den betydelige Autoritet, han naturligt senere fik; Falbe-Hansen kom først til Universitetet i Slutningen af 70'erne, Westergaard flere Aar senere. Det statsvidenskabelige Studium havde ikke gode Dage paa hin Tid.

Om Forholdet var bleven et andet, dersom Ulykken ikke var brudt ind over Frederiksen, er ikke godt at sige, men det er ikke sandsynligt. Jeg antager, han fra Midten af 70'erne i hvert Fald vilde have været tabt for Universitetet og for Videnskaben. Hans urolige Aand var hverken skabt for Nætternes stille Studium — Arbejdet om og om igen, til Knuden er pillet op —, eller for Lærmestervirksomheden om Dagen. Han maatte ud i Livets Malstrøm, men den var stærkere end han; thi det var jo hans Tragedie, at her blev

han Professoren, der holdt Tale til Bølgerne, og de slog haanleende sammen over ham.

N. C. Frederiksens ydre Livsskæbne er bekendt og behøver saameget mindre her at gengives, som den findes meddelt i blivende Værker, vore store Leksika. Gengivelsen maatte i hvert Fald have det instruktive Formaal at fortælle om en dansk John Law-Skikkelse, men sligt kan selvfølgelig ikke komme indenfor Op-gaven af et Øjeblikks-Rids som dette. Her skal endnu kun mindes om, at Frederiksen var en af National-økonomisk Forenings Stiftere og dermed en af dette Tidsskrifts Grundlæggere. Han har i sin Tid skrevet forskellige interessante Artikler i Tidsskriftet, og han var i 70'erne og nu igen i de seneste Aar en ivrig og fornøjelig Debattør i Foreningen.

Den 4. November 1905 døde N. C. Frederiksen, Nationaløkonomen, Politikeren, Forretningsmanden, Manden med den megen Læsning, de mangeartede Erfaringer, de ildfulde Skrifter, den utrættede Energi, de tusinde Ideer, hvoraf nogle aktuelle og frugtbringende, flere vidt- og vildførende; Manden med Troen paa, at Sandheden kun er én, evig og tilsidst sejrende, en Tro, der var hans Livs Hæder, og der holdt ham aandeligt oppe gennem alle ydre Tilskikkelser og til Døden; Manden med Troen paa, at Sandheden var hans, at hans Tale altid var helt og ubetinget Ret, og at hvad han havde villet var og altid havde været det rigtige, en Tro, som formede sig til fikse Ideer, der blev hans Livs Ulykke. Han var uselvvisk af Natur, ingens Fjende, sig selv værst. Dem han gjorde noget ondt, havde han villet det gode, dem han gjorde noget godt, tilkommer det at sige ham den sidste Tak! Marcus Rubin.
